

Makale Künyesi (Araştırma): Dündar, F. (2024). Karşılaştırmalı bir çalışma: perili köşk ve gulyabani'de toplumsal normlar ve hurafeler. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1109-1121.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1557950>

KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: *PERİLİ KÖŞK* VE *GULYABANI*'DE TOPLUMSAL NORMLAR VE HURAFELER

Faruk DÜNDAR¹

ÖZET

Bu çalışma, Ömer Seyfettin'in *Perili Köşk* ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Gulyabani* eserlerinde ev sahibi figürlerinin, köşk unsurunun, şehirli ve bilgili insan figürlerinin, hurafelerin toplumsal etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Her iki eser, toplumsal normlar, bireysel inançlar ve bunların edebî temalar üzerindeki etkilerini analiz ederek, korku ve gerilim temaları aracılığıyla toplumsal yapının ve bireysel psikolojinin etkilerini ortaya koymaktadır. *Perili Köşk*'te Hacı Niyâzi Efendi, toplumda değerli biri olarak görülürken, para kazanmak için yaptığı düzenbazlıklar, toplumun bireylere verdikleri değerlerin sorgulanmasına yol açar. Öte yandan, *Gulyabani*'deki Şefika Hanım, toplumun dar görüşlülüğünden etkilenirken, bilgi ve yeteneklerinin yeterince değer görmemesi, onun toplumdaki dışlanmasına yol açar. Bu iki karakter, toplumsal değerlerle çatışmalar yaşarken, bireysel ve toplumsal kimliklerini sorgulama sürecine girerler. Köşk unsuru ve doğüstü olayların işlenişi, korku ve gerilim temalarının metinlerde nasıl vurgulandığını gösterir. *Perili Köşk*'te, köşkün geçmişteki trajik olayları ve korkutucu doğası okuyucunun korku hissini yoğunlaştırır. Diğer yandan, *Gulyabani*'de doğüstü varlıkların etkileri, karakterlerin korkularını somut hale getirerek korku atmosferini güçlendirir. Sermet Bey ve Hasan karakterleri arasındaki sosyal durumlar ve karakter farklılıkları, modern şehirli yaşam ile kırsal yaşam arasındaki gerilimleri sergiler. Sermet Bey, konfor ve eğlence odaklı bir yaşam sürerken, Hasan bilgiye açlığı ve meraklı tavrıyla öne çıkar. Bu iki karakterin farklılıkları, bireylerin kimlikleri üzerindeki etkileri detaylandırır. Metinlerdeki hurafeler ve batıl inançlar, toplumların bilinmeyen olaylarla başa çıkma mekanizmalarını temsil eder. Hurafeler, toplumun korku ve kaygılarını yönetmek için geliştirdiği savunma mekanizmaları olarak işlev görürken, eğitim ve bilgi eksikliği bu inançların toplumda kalıcı hale gelmesine yol açar. Sonuç olarak, *Perili Köşk* ve *Gulyabani* eserleri, bireylerin içsel çatışmalarını, hurafelerin etkilerini ve doğüstü unsurların bireysel psikoloji üzerindeki yansımalarını ele alırken, toplumsal eleştiriye de barındırmaktadır. Yazarlar, toplumsal normların sorgulanabilirliğini düşünmeye ve bireysel inançların güçlenmesi için mücadele etmeye yönlendirmektedir. Bu eserler, yalnızca korku ve gerilim temalarıyla değil, aynı zamanda birey ve toplum arasındaki dinamik ilişkiyi yansıtmasıyla da önem arz etmektedir. Bu karşılaştırmalar, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Perili Köşk, Gulyabani, Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, doküman incelemesi yöntemi.

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Dr. Öğr. Üyesi. faruk.dundar@erbakan.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-2524-4776>

GİRİŞ

Ömer Seyfettin'in *Perili Köşk* (1919) ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Gulyabani* (1911) adlı eserleri, Türk edebiyatında halk inanışlarını ve batıl inançları mizahi bir dille ele alarak toplumsal eleştiri yapan önemli örnekler arasında yer alır. Her iki yazar, bu eserlerinde dönemin toplumunun doğaüstü öğelere yönelik inancını sorgularken, modernleşme süreci ile gelen rasyonel düşünce ve eski inançlar arasındaki çatışmaya eleştirel bir bakış sunar. Bu bakış, halk inanışlarının modernleşen toplum içindeki yerini sorgulayan ve eleştiren bir perspektifle, toplumsal yapının ve bireysel psikolojinin derinliklerine iner.

Alanyazına bakıldığında, bu iki eserin ayrı ayrı ele alınarak farklı çalışmalarda incelendiği görülmektedir. Yapılan akademik çalışmalar, bu eserlerin dil öğretimi, eğitim teması ve toplumsal eleştiri açılarından çok yönlü olarak değerlendirildiğini göstermektedir (Özbalcı, 1991; Üstten, 2014; Koşar, 2005; Sallabaş, 2012; Geçgel ve Sarıçan, 2011; Aslan, 2011; Çiçek ve Ertuna-Howison, 2012; Kutlu, 2015; Hasdedeoglu, 2020; Nurlu, 2020; Değirmenci, 2021; İldeş, 2021; Kabalcı, 2021; Dağaslanı, 2022; Şenyurt, 2017; Kuleli, 2023; Akşam, 2023). Ancak bu çalışmalarda, *Perili Köşk* ve *Gulyabani*'nin birbirleriyle karşılaştırılmasına yönelik kapsamlı bir analiz yapılmamıştır.

Türk edebiyatında korku ve gerilim türlerinin öncüleri olan bu iki eser, Türk edebiyatında korku unsurlarının işlenişi açısından belirleyici örnekler sunar ve her biri kendi tarzında korku ve gerilim temalarını ele alır.

Perili Köşk öyküsü, 1919 yılında yayımlanmıştır. Bu eserde, Sermet Bey, bir köşkü kiralamak ister ancak köşkün perili olduğuna dair söylentilerle karşılaşır. Köşkün bekçisi kendisine, kiracıların kısa süre içinde kaçtığını ve köşkte bir peri olduğuna dair iddialar olduğunu söyler. Sermet Bey, bu hikâyelere inanmadığı için köşkü kiralar ve üç yıllık kira bedelini peşin öder. Bir hafta sonra, köşkte her gece beyaz bir hayalet görünmeye başlar ve bu durum ev halkının huzursuz olmasına neden olur. Sermet Bey, perilerin varlığına inanmadığı için bu durumu araştırmaya karar verir. Bir gece, hayaletin peşine düşerek onun köşk sahibi Hacı Niyâzi Efendi olduğunu ve Sermet Bey ve ailesine bir oyun oynadığını keşfeder. Hacı Niyâzi Efendi, köşkü kiralamış olan yeni kiracılara korku vermek amacıyla hayalet kılığında girmektedir. Bunun üzerine Sermet Bey, Hacı Niyâzi Efendi'yi köşkün altı senelik kirasını peşin ödemeye ikna eder. Sonuç olarak, Sermet Bey ve ailesi köşkte huzurlu bir şekilde yaşamaya devam eder.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Gulyabani* adlı romanı ise, 1911 yılında yayımlanmış olup, geleneksel korku figürlerini modern bir bakış açısıyla harmanlayarak korku ve gerilim unsurlarını toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanır. Roman, bir hanımınenin Hüseyin Rahmi Gürpınar'a yazdığı mektup ile başlar ve bu mektup Hüseyin Rahmi'yi korku romanı yazmaya teşvik eder. *Gulyabani*, halk arasında bilinen bir korku figüründen adını alır ve bu figürü romanın merkezine yerleştirir. Hüseyin Rahmi, gulyabani figürünü köy halkının batıl inançları ve hurafeleriyle ilişkilendirerek, korkunun toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini ortaya koyar. Hüseyin Rahmi, batıl inançları ve halk arasında yayılan korku hikâyelerini, toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanarak okuyucularını bu konuda bilinçlendirmeyi amaçlar. *Gulyabani* figürü, köy

halkının yaşadığı korkuların ve endişelerin fiziksel bir temsili olarak sunulur. Hüseyin Rahmi, bu figürü kullanarak halk arasında yayılan hurafeleri ve batıl inançları mizahi bir dille eleştirir. *Gulyabani*'nin, köy halkının toplumsal yapısında ve bireysel psikolojilerinde yarattığı etkiler, romanın toplumsal eleştirisinin merkezindedir. Hüseyin Rahmi, korku temasını, toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanarak, köy halkının batıl inançlara olan bağlılığını ve bu bağlılığın bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini gösterir.

Roman, Muhsine Hanım ve eşi Hacı Hasan Efendi'nin bir akşam misafirlige gelmeleriyle başlar. Muhsine Hanım'ın ünlü hikâyeleri, evdeki kadınları etkiler ve misafirlilere geç gelme alışkanlığı heyecanı artırır. Bir gün, boza içtikten sonra Muhsine Hanım gençliğinde yaşadığı korkutucu bir olayı anlatır. Genç Muhsine, anne ve babasını kaybettikten sonra yaptığı evlilikte huzur bulamaz ve eşi tarafından terk edilir. Çaresiz kalan Muhsine, bir konakta hizmetçilik yaparken de tacize uğrar. Annesinin eski dostu Ayşe Hanım, ona iyi bir konakta iş bulur ve sessiz kalmasını ister. Genç Muhsine bu teklifi kabul eder ve yola çıkar. Konağa vardıklarında, Muhsine konaktan ayrılmak istese de yalnızca onu getiren kişinin geri alabileceğini öğrenir. Korkar ama evin hizmetçileri Ruşen Kadın ve Çeşmifelek Kalfa, ona cinlerden korunma yöntemlerini öğretir ve bir muska verir. Gece, Muhsine garip sesler duyar ve tavsiyelere uyar. Zamanla Muhsine konağa alışır. Bir gün yasaklı odalardan birine girer ve bir kadın sesi duyar. Bu sesi bir sınav olarak düşünerek uzun tekerlemeleri ezberlemeye çalışır. Evin diğer hizmetçileri Ruşen Kadın ve Çeşmifelek Kalfa, Muhsine'yi aralarına alır ve konağın hanımıyla tanıştırlar. Şefika Hanım, deli değil, sıcakkanlı bir insandır. Bir gece, cinler Muhsine'ye musallat olur. Ruşen Kadın'ın tavsiyeleri etkili olmaz. Bu sırada Hasan adındaki çalışana benzeyen bir peri, Muhsine'ye âşık olduğunu söyler ve muskasını çıkarmasını ister. Muhsine muskasını çıkarmayı reddeder. Sonrasında gulyabani ve diğer cinler konağı ele geçirip Muhsine'yi öldürmeye çalışır. Hasan, köylüler ve polislerle konağa gelir ve cinler yakalanır. Aslında, köşkte cin ve gulyabani olmadığı, ev sahibinin delirtilmeye çalışıldığı ve tüm bunların ev sahibi Şefika Hanım'ın mirasına konmak için yeğenleri Şevki ve Salim tarafından planlandığı ortaya çıkar. Hasan ve Muhsine evlenirler.

Her iki metin de, Türk edebiyatında korku ve gerilim türlerinin erken dönem örnekleri olarak kabul edilmekle birlikte, korku ve gerilim unsurlarını birer toplumsal eleştiri aracı olarak kullanır. *Perili Köşk* hikâyesinde, köşkün sahibi olan Hacı Niyâzi Efendi'nin düzenbazlıkları ve bu düzenbazlıkların toplum üzerindeki etkileri ele alınırken, *Gulyabani* romanında, Şefika Hanım'ın yeğenlerinin düzenbazlıkları, köy halkının hurafelere dayalı korkuları ve bu korkuların toplumsal yapılar üzerindeki etkileri üzerinde durulur.

Bu çalışmanın amacı, *Perili Köşk* ve *Gulyabani*'deki ev sahibi figürlerinin toplumsal değerlerle ve bireysel ahlak anlayışlarıyla nasıl çatıştığını, köşk unsuru ve doğaüstü olayların metinlerde nasıl işlendiğini ve korku ile gerilim temalarının toplumsal yapının ve bireysel psikolojinin nasıl etkilendiğini incelemektir. Eserler arasındaki bu karşılaştırma, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yapılacaktır.

1. BULGULAR

Bu bölümde, Ömer Seyfettin ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ev sahibi figürlerinin, köşk unsurunun, şehirli ve bilgili insan figürlerinin ve hurafelerin toplumsal etkilerinin karşılaştırmalı bir analizi yapılacaktır.

1.1. Ev Sahibi

Perili Köşk ve *Gulyabani* adlı eserlerdeki ev sahibi figürleri, yazıldıkları dönemin sosyal, siyasal ve kültürel dinamikleri çerçevesinde ele alındığında, belirgin benzerlikler ve farklılıklar gösterir. Bu iki eserde ev sahipleri, dönemin toplumsal değerleri doğrultusunda saygıdeğer ve doğru kişiler olarak tanıtılmakla birlikte, karakterleri ve rolleri açısından önemli farklılıklar sergilemektedir.

Perili Köşk'te ev sahibi figürü olarak karşımıza çıkan Hacı Niyâzi Efendi, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde eski bir evkaf memuru olup emekliliğinin ardından gayrimenkul işi ile geçimini sağlamaktadır. Bu durum, dönemin ekonomik koşulları ve bireylerin geçim stratejileri hakkında ipuçları verir. Niyâzi Efendi, dürüstlük ve açık sözlülük gibi nitelikleri ile tanınır. Köşkün perili olduğunu açıkça belirten bir karakter olarak, kiracılarına bu durumu net bir şekilde aktarır (Seyfettin, 2005, s. 11). Bu dürüstlük, onun toplumsal değerlerle uyumlu bir figür olarak görülmesini sağlar. Ancak, öykü ilerledikçe Niyâzi Efendi'nin karakterindeki çelişkiler gün yüzüne çıkar. Niyâzi Efendi'nin kiracılardan para kazanma amacıyla yaptığı düzenbazlıklar ortaya çıktığında, bu durum karakterinin karmaşıklığını ve içsel çatışmalarını gösterir. Dürüstlük ve çıkar çatışması arasındaki bu ikilik, öykünün yapısını güçlendirir ve dönemin ahlaki ikilemlerine ışık tutar.

Gulyabani'de ise ev sahibi figürü olarak Şefika Hanım yer alır. Şefika Hanım, peri ve cinlerle kurduğu ilişkiler nedeniyle toplum tarafından deli olarak nitelendirilir (Gürpınar, 2021, s. 53). Bu durum, dönemin batıl inançlarının ve toplumsal önyargıların bireyler üzerindeki etkisini yansıtır. Onun bilgisi ve yetenekleri, toplumun önyargıları tarafından sorgulanır ve bu önyargılar, karakterinin toplumdaki yerini ve akıl sağlığını sorgulayan bir imaj yaratır. Şefika Hanım'ın yeğenleri tarafından mirası için delirtilmeye çalışılması, onların ahlaki bozukluklarını ve kişisel çıkarlarını öne çıkarır. Şefika Hanım'ın toplum tarafından dışlanması ve yerleşik değerlerle çatışması, onun toplumsal normlarla olan ilişkisini sorgulayan bir portre çizer. Bu durum, romanın toplumsal eleştirisini güçlendirir ve karakterin karmaşıklığını artırır.

Sonuç olarak, her iki eserde de ev sahibi figürleri, dönemin toplumsal algılarında farklı şekillerde işlev görmektedir. *Perili Köşk*'te Niyâzi Efendi'nin düzenbaz biri olmasına rağmen dürüst ve şeffaf görünmesi, karakterin toplumsal değerlerle olan uyumunu ve bu değerlerle olan çatışmasını gösterir. *Gulyabani*'de ise Şefika Hanım'ın aslında düzgün bir kişiliğe sahipken deli olarak nitelendirilmesi, bu nedenle toplumsal önyargılarla karşılaşması ve dışlanması, onun toplumsal normlarla olan çatışmasını ve bu çatışmanın toplumsal eleştirinin bir aracı olarak işlev görmesini sağlar. Bu bağlamda, her iki eserde de toplumun bireylerin dışarıdan görüntüsüne verdikleri değer veya önyargılar eleştirilmekte, bu görüntünün aldatici olabileceği gösterilmektedir. Bu eserler, dönemin

sosyal ve kültürel dinamiklerini yansıtarak, toplumsal eleştirinin birer aracı olarak işlev görmektedir.

1.2. Köşk

Perili Köşk ve *Gulyabani* adlı eserlerde köşk ve doğaüstü olayların nasıl yansıtıldığı ve etkilerinin nasıl ortaya konduğunu anlamak için, köşk unsurunun her iki metinde nasıl işlendiğine dair bir analiz yapmak gereklidir. Bu analiz, dönemin sosyal ve kültürel dinamikleri çerçevesinde köşklerin nasıl birer korku unsuru olarak kullanıldığını ortaya koyar.

Perili Köşk adlı eser, köşkün tarihçesi ve mekânda yaşanan paranormal olaylara odaklanarak, korku temalarını ve bu temaların okuyucular üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele alır. Köşk, öykünün dramatik yapısının merkezinde yer alırken, ihtiyar bekçinin köşkün geçmişindeki kiracılara ait trajik olaylara dair anlatımı, mekânın korkutucu doğasını ve bu doğanın psikolojik etkilerini ortaya koyar. Bekçinin anlattığı olaylar arasında, kiracıların köşkte bir aydan fazla kalamaması, peri görünümleri, büyük taşların atılması, camların kırılması gibi çeşitli korkutucu durumlar yer alır. Ayrıca, köşkte yaşayan kişilerin kalp krizi geçirmesi, çocukların çarpılması ve bir kadının korku nedeniyle düşük yapması gibi trajik durumlar da öyküde vurgulanır (Seyfettin, 2005, s. 9-11). Bu anlatımlar, köşkün fiziksel ve psikolojik etkilerini yansıtarak mekânın korku yaratma potansiyelini artırır. Köşk imgesi, öyküde korkunun ve gerilimin merkezinde yer alır. Ömer Seyfettin, köşkün tarihçesi ve yaşanan olaylarla ilgili detayları betimlerken, mekânın korku yaratma potansiyelini güçlendirir. Köşkün geçmişindeki trajik olaylar, mekânın üzerine sinmiş olan korku atmosferini derinleştirir. Korkunun köşkün her köşesine işlediği ve mekânın ruhsal etkiler yarattığı vurgulanır. Köşkün etrafındaki kasvetli atmosfer ve esrarengiz olaylar, okuyucunun korku duygusunu artırarak öykünün gerilim düzeyini yükseltir.

Gulyabani adlı eser de bir köşkte geçmektedir. Bu eserde de köşk, doğaüstü varlıkların yaşadığı bir mekân olarak betimlenir. Roman, doğaüstü varlıkların mekân üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin bireyler üzerindeki psikolojik yansımalarını detaylandırır. Arabacı Veli'nin beygirinin aniden ölmesi ve kurbağa gibi ezilmesi, doğaüstü varlıkların tehlikesini ve etkisini gösterir (Gürpınar, 2021, s. 53). Anlatıcı, köşkün etrafındaki doğaüstü varlıkların ve etkilerinin psikolojik gerilim yarattığını ifade eder. Bu durum, romanın okuyucular üzerindeki korku ve gerilim etkilerini artırır. Muhsine ve Çeşmifelek arasındaki şu konuşma köşk konusunda okuyucularda gerilim yaratır: “- Peki kalfacığım amma bizi buraya getiren arabacı yolda birtakım korkunç şeyler söyledi. Periler, cinler, gulyabaniler. - Evet, bu köşkün öyle adı çıkmıştır. Ben yalanı sevmem. Doğrusu bu.” (Gürpınar, 2021, s. 53)

Doğaüstü varlıkların etkisi, köşkün etrafındaki korku atmosferini ve psikolojik gerilimi derinleştirir. Bu varlıklar, mekânın korku yaratma potansiyelini güçlendirir ve doğaüstü olayların etkilerini daha belirgin hale getirir. Ruşen Kadın ile Muhsine'nin arasındaki şu konuşma bu duruma bir örnektir:

- Bu köşk için cinli, perili dediler de korkuyorum...
- Aman düşündüğün şeye bak. Bu dünyada hiç perisiz yer olur mu? İki gözüm onlar iyi saatte olsunlar, nerede yok ki burada olmasınlar... Onlara zarar etmeyene hiç fenalık yapmazlar.
- Arabacı söyledi. Burada bir iki hizmetçi boğmuşlar...
- Elbette boğarlar. Destur demeden pencereden aşağı onların başına tükürülür mü? Hiç gece faraşla bahçeye süprütü dökülür mü? Hizmetçiler onları saymadı. Ötekiler de onları boğdular. (Gürpınar, 2021, s. 59)

Roman, doğaüstü varlıkların etkilerini ve bu etkilerin bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini detaylandırarak, korku ve gerilim temalarını daha etkili bir şekilde işler. Bu yaklaşım, okuyucunun korku ve gerilim duygusunu artırır ve romanın genel etkileyciliğini güçlendirir.

Sonuç olarak, her iki eser de köşk ve doğaüstü olayların korku temalarını nasıl işlediğini ve bu temaların bireyler üzerindeki etkilerini farklı açılardan ele alır. *Perili Köşk*, köşkün tarihçesi ve yaşanan olaylarla ilgili detayları ile mekânın korku yaratma potansiyelini artırırken; *Gulyabani*, doğaüstü varlıkların etkilerini ve bu etkilerin psikolojik etkilerini detaylandırarak korku temasını derinleştirir. Bu eserler, dönemin toplumsal ve kültürel dinamiklerini yansıtarak, korku ve gerilim unsurlarını toplumsal eleştirinin birer aracı olarak kullanır. Bu bağlamda, her iki eser de Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde halkın batıl inançlara ve doğaüstü olaylara olan ilgisini ve bu ilgilerin toplumsal yapıya etkilerini eleştirir.

1.3. Şehirli ve Bilgili İnsan

Perili Köşk ve *Gulyabani* adlı eserlerde şehirli ve bilgili insan figürleri, dönemin sosyal, siyasal ve kültürel dinamikleri çerçevesinde ele alındığında, farklı toplumsal ve bireysel kimlikleri yansıtır. Sermet Bey ve Hasan, iki belirgin karakter olarak, sosyal statüleri, yaşam biçimleri ve düşünce sistemleri açısından önemli farklılıklar sergiler. Her iki karakter de mantıklı düşünme ve akıl yürütme yeteneklerine sahip olmalarına rağmen, onların yaşam tarzları ve olaylara yaklaşımları birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar, karakterlerin toplumsal ve bireysel kimliklerinin yanı sıra, kişisel inanç ve gerçekçilik anlayışlarını da yansıtır.

Perili Köşk'te Sermet Bey, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde varlıklı bir şehirli olarak tanımlanır ve Avrupalıların "Gündüz cefa, gece sefa" düsturunu benimsemiş bir yaşam tarzı sürer (Seyfettin, 2005, s. 13). Bu yaşam tarzı, onun gündüzleri çalışmaya yönelik çabalarını, akşamları ise eğlence ve sefaya olan düşkünlüğünü ifade eder. Sermet Bey'in yaşamı, lüks ve konfor içinde geçer; her akşam çalgı çağanak, yemek, içki ve keyif dolu zamanlar geçirir. Misafir ağırlamayı sever ve sürekli olarak akrabalarından dört beş kişilik bir misafir grubu yanında bulunur. Bu yönüyle Sermet Bey, modern şehirli yaşamının ve zevk düşkünlüğünün bir örneğini sunar. Ailesi de bu yaşam tarzına uyum sağlamış durumdadır. Çocukları iyi okullara gitmekte, kızları büyük ticarethanelerde çalışmakta ve karısı da kız mekteplerinde piyano dersleri vermektedir (Seyfettin, 2005, s. 13). Bu modern aile profili, Sermet Bey'in şehirli ve varlıklı yaşamının bir yansımasıdır.

Sermet Bey'in gerçekçilik ve inanç anlayışı, gözle görülen ve kulakla işitilen şeylere karşı duyduğu kuşkuyu yansıtır. O, yalnızca somut delillere ve elle tutulabilen şeylere inanır; göz ve kulak ise ona göre yanıltıcıdır (Seyfettin, 2005, s. 14). Bu nedenle, hurafelere ve batıl inançlara kapılmayı reddeder. Sermet Bey'in bu yaklaşımı, onun realist bir tutum sergilediğini gösterir. Gözle ve kulakla algılanan her şeyin yanıltıcı olduğuna inanarak, yalnızca somut ve fiziksel gerçekliklere değer verir. Bu tavır, onun bilimsel ve deneysel düşünceye olan bağlılığını, manevi ve mistik inançlardan uzak durma eğiliminde olduğunu ifade eder. Bu tutum, dönemin modernleşme ve Batılılaşma eğilimleriyle de örtüşmektedir.

Gulyabani'de ise Hasan, şehirli bir geçmişe sahip olmasına rağmen, köy hayatını benimseyen ve köydeki yaşamla uyum sağlayan bir karakterdir. Şehirden köye gelip köylülerle iç içe yaşarken, kendini köylü gibi tanıtarak çiftlikte çalışmaya başlar. Bu durum, şehirden köye göç eden bireylerin toplumsal uyum süreçlerini yansıtır:

Ben şehirliyim. Okuyup yazmam vardır. Biliyorsunuz ki kır havası almak için arada bir köyünüzde bulunan dayımın yanına misafir gelir idim. Köyünüzü pek sevdim. Kardeşlerimle beraber oranın yerlisi gibi olduk. Öyle her peri, cin, gulyabani masallarına pek inanmam. Bu köşkün şu civardaki garaib-i şayiâtı merakımı celbetti. Hakikat-ı hâli anlamak için çiftlik kâhyasına kendimi bir köylü gibi takdim ederek bir iş aradım. Rençper olarak buraya kabul olundum. Açıkgozlülük ve çalışkanlığımdan memnun oldular. Yavaş yavaş itimatlarını celbettim. Beni de bu cin alayı efradı meyanına ithal ettiler. Bu zalimane perde-i esrarın içine ben de girdim. (Gürpınar, 2021, s. 184)

Hasan'ın geçmişi ve sonrasında yaşadıkları, onun esnek ve uyumlu bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Okuma yazma bilmesi, şehirli kökenini ve eğitilmiş olduğunu vurgular. Hasan, köydeki yaşantıya tamamen uyum sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bu yaşam tarzını benimseyerek köy halkının bir parçası olur. Bu uyum yeteneği, Hasan'ın sosyal çevresine adaptasyon konusunda ne kadar başarılı olduğunu gösterir.

Hasan'ın gerçekçilik ve inanç anlayışı, Sermet Bey'in anlayışına benzerlik gösterir; ancak Hasan, somut delillere dayanmanın ötesinde, merak ve araştırma güdüsüyle hareket eder. Hasan, hurafelere ve batıl inançlara inanmaz, ancak bu hikâyelerin gerçeğini öğrenmek için aktif olarak araştırma yapar. Köydeki gulyabani masallarına inanmamakla birlikte, bu hikâyelerin arkasındaki gerçekleri ortaya çıkarmak için köşke gidip çiftlikte çalışmaya başlar. Hasan'ın bu yaklaşımı, onun olayların iç yüzünü anlamak için gösterdiği çabayı ve merakını yansıtır. O, olayların gerçek yüzünü anlamak için aktif bir tutum sergileyerek, bilgi ve anlayış arayışını sürdürür.

Bu iki karakter arasındaki karşılaştırma, onların inanç ve gerçekçilik anlayışlarının yanı sıra sosyal durum ve yaşam tarzlarındaki belirgin farklılıkları da ortaya koymaktadır. Sermet Bey, realist bir bakış açısına sahipken, Hasan olayların ardındaki gerçeği aktif olarak araştırarak daha meraklı bir tutum sergiler. Sermet Bey'in yaşam tarzı, lüks ve konfor odaklıdır, modern ve gösterişli bir şehirli yaşamı yansıtırken, Hasan daha sade ve meraklı bir yaşam sürer, köy hayatına adapte olmuş ve olayların iç yüzünü anlamak için aktif olarak çaba göstermektedir. Bu farklılıklar, her iki karakterin de toplumsal ve bireysel kimliklerini belirleyen temel unsurlardır. Bu karakterler, dönemin modernleşme

ve geleneksel yaşam arasındaki gerilimlerini ve bireylerin bu dinamikler karşısındaki tutumlarını yansıtmaktadır.

1.4. Hurafeler

Perili Köşk ve *Gulyabani* adlı eserler, toplumda yaygın olarak bilinen hurafelerin ve batıl inançların bir yansıması olarak ortaya çıkar. Bu eserler, yazıldıkları dönemin sosyal, kültürel ve dinî dinamiklerini yansıtarak, halkın bilinmeyen ve açıklanamayan olaylara karşı geliştirdiği savunma mekanizmalarını gösterir. “İslamiyet’ten önceki dinlerden kalan veya dinde olmadığı hâlde sonradan oluşturulmuş, gerçekte ilgisi bulunmayan batıl inanç, efsane, hikâye, rivayet vb.” (Türk Dil Kurumu, 2022) şeklinde tanımlanan hurafeler, genellikle korku ve kaygı temelli olup, belirli davranışlarla kötü güçlerden korunma amacı güder. Bu bağlamda, özellikle *Gulyabani*, birçok farklı hurafe ve batıl inancı içermektedir.

Ruşen Kadın’ın cinlerden korunma yöntemlerini Muhsine’ye öğretmesi, dönemin halk inançlarının günlük yaşama nasıl sızdığını gösterir:

Dur, hepsini anlatacağım. Dinle. Mavili esvap giyme. Uçkurunu kibleye karşı bağlama. Kapı eşiğine oturma. Kuşağımı kördüğüm etme. Yatağını duvar kenarına yapma. Akşamları saç örgülerini çöz. Gözlerini birbiri üstüne yedi defadan ziyade kıpma. Seni korkuttukları vakit ayak başparmaklarının tırnaklarını birbirine sür. İki elinle kulaklarının memelerini tut. Bir demir bulabilir isen üzerine bas. “Emret ya cin! Hazırım.” diye bağır. Kalbini ferah, itikadını tam tut, bir şey olmaz. (Gürpınar, 2021, s. 66)

Bu tür hurafeler, belirli renkler, yönler ve davranışlarla ilgili inançları içerir. Örneğin, mavili kıyafet giymemek, mavinin belirli ruhani ya da kötü güçleri çektiğine dair bir inancı temsil eder. Uçkuru kibleye karşı bağlamamak, İslam’daki kible yönüne duyulan saygı ve bu yönün kutsallığına dair bir hurafedir. Bu inançlar, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde halkın dinî ve kültürel değerleriyle şekillenen bir zihniyetin ürünüdür.

Gece ve gündüzle ilgili hurafeler de metinde yer alır. "Gündüzler bizim, gece onların" (Gürpınar, 2021, s. 66) ifadesi, gece ile gündüzün farklı varlıklar veya güçler tarafından kontrol edildiğine dair inançları yansıtır. Gece, genellikle karanlıkla ilişkilendirilen kötü ruhlar, cinler veya şeytanlar gibi varlıkların zamanı olarak kabul edilir. Bu tür inançlar, insanların gece boyunca evde kalmalarını teşvik eder ve geceyi güvensiz bir zaman olarak algırlar. Gündüz ise insanların hâkim olduğu, daha güvenli bir zaman dilimi olarak kabul edilir. Bu inançlar, dönemin toplumsal yapısında korku ve güvenlik arayışının nasıl şekillendiğini gösterir.

Korunma yöntemleri de romanda detaylı bir şekilde ele alınır. Saç örgülerini akşamları çözmek, kişinin kötü varlıklara karşı savunmasız olmasını engellemek amacıyla yapılır. Yedi sayısının tekrarı, eski inanışlarda yedi sayısının kutsal veya güçlü bir sayı olarak kabul edilmesinden kaynaklanır. Bu tür ritüeller, halkın bilinmeyene karşı duyduğu korkuyu ve bu korkuyla başa çıkma yollarını temsil eder.

Bu metinler, toplumun bilinmeyen ve açıklanamayan olaylara karşı nasıl bir savunma mekanizması geliştirdiğini gösterir. Hurafeler ve batıl inançlar, genellikle toplumun bilgisizlik, korku ve kontrol edememe duygusuyla başa çıkma yollarıdır. Bu inançlar, bireylerin yaşamlarını düzenleme, tehlikelerden korunma ve günlük hayatta karşılaşılan

bilinmezlikleri anlamlandırma amacına hizmet eder. Ayrıca, bu tür inançların toplumda yerleşik olmasının, bireyler arasındaki ilişkileri ve toplumun genel yaşam biçimini de şekillendirdiği görülür. Bu durum, Osmanlı'nın son dönemlerinde halkın eğitim seviyesinin ve bilgiye erişiminin sınırlı olmasıyla da ilişkilidir.

Roman, halk arasında yaygın olan batıl inançların, hurafelerin ve cahilliğin nasıl yayıldığını ve insanların günlük yaşamlarına nasıl sızdığını canlı bir şekilde gösterir. Toplumun eğitim seviyesi ve bilgiye erişimi düşük olduğunda, insanlar bilinmeyen veya korkutucu durumlarla başa çıkmak için kolayca bu tür hurafelere sığınabilirler. Romandaki karakterler, bilgi eksiklikleri ve korkuları nedeniyle hurafelerin etkisi altına girmişlerdir. Romanda yer alan şu bölüm buna örnektir:

(Ruşen Kalfa) - Bak orada bir levha var. İçinde "el-cinnü'l-ecin" yazılı. Onun semtine uğrayamazlar, dedi. Korka korka duvara baktım. Bir çerçeve asılıydı. Okuma bilmem ki ne olduğunu anlayayım. (Gürpınar, 2021, s. 66)

Buradaki "el-cinnü'l-ecin" levhası, halk arasında cinlerden korunmak için kullanılan bir araç olarak tasvir edilir. Bu tür semboller, halkın bilinmeyene karşı duyduğu korkuyu temsil eder. Ancak burada dikkat çeken, anlatıcının "Okuma bilmem ki ne olduğunu anlayayım" ifadesidir. Bu cümle, karakterin okuma yazma bilmemesi ve dolayısıyla bilgiye ulaşamaması nedeniyle hurafelere karşı savunmasız olduğunu gösterir. Bilgi eksikliği, insanların bu tür batıl inançlara daha kolay inanmasına ve bunları hayatlarının bir parçası olarak kabul etmesine neden olur.

Romandaki karakterlerin sürekli bir korku içinde olmaları, hurafelerin etkisiyle paralel bir şekilde ilerler. Örneğin, Ruşen'in "Periler seni boğacak olduktan sonra benim yanıma gelmeye korkarlar mı? Niçin bu kadar titriyorsun? Onları kızdıracak bir fenalık mı yaptın? Suçun mu var?" (Gürpınar, 2021, s. 66) sorusu, hurafelerin bireyler üzerinde ne kadar büyük bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Karakterler, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmediklerinden, herhangi bir yanlış adım atmaktan korkarlar. Bu, bilgi eksikliği ve eğitim yetersizliğinin insanlar üzerinde nasıl bir korku ve güvensizlik yarattığını gösterir.

Benzer bir durum *Perili Köşk*'te de yer almaktadır. Sermet Bey ile bekçinin şu konuşması buna bir örnektir:

"Efendim, bu köşkte peri vardır."

"Ne perisi?"

"Bayağı peri! Gece çıkar. Evdekilere rahat vermez."

Sermet Bey, gözüyle gördüğüne, kulağıyla işittiğine inananlardan değildi. Eliyle sıkı sıkıya tutup hissetmeyince bir şeyin varlığına hükmetmezdi. Gözle kulak onca birer yalan kovuyuydu. Yalanla hep bize bu dört kapıdan girerdi. Fakat el... Fakat dokunma duygusu, hiç dolma yutmazdı. Bütün hurafeler, bâtil itikatlar dimağımıza hücum için gözle kulağa koşardı. Güldü,

"Perinin bize zararı dokunmaz!" dedi." (Seyfettin, 2005, s. 10)

Sermet Bey, bekçinin köşkte bir peri olduğunu söylemesi üzerine, bu inanca karşı çıkmayı seçer. Gözle görülüp elle tutulmadıkça bir şeyin varlığına inanmadığını

vurgulayan Sermet Bey, duylara güvenmediğini belirtir. Onun için göz ve kulak, insanları yanıltabilecek araçlardır; somut bir kanıt olmadan hurafelere inanmak ona göre yersizdir. Bekçi, gece ortaya çıkan ve insanları rahatsız eden bir periden bahseder. Bu peri, halk kültüründe önemli bir yer tutan efsanevi bir varlık olarak, karanlık ve bilinmeyen korkularını simgeler. Halk arasında bu tür inançlar, insanları bilinmeyen tehlikelerden koruma isteğiyle beslenir. Sermet Bey, “Perinin bize zararı dokunmaz!” diyerek bu inançların gereksiz olduğunu savunur. Bu cümle, hurafelerin ve halk inançlarının toplumda yarattığı kaygıların aşılması gerektiğini öne sürer. Metin, bireylerin rasyonel düşüncüyü benimsemesi gerektiğine dair bir mesaj taşır; inanç, bilgi ve korku arasındaki karmaşık ilişkiyi sorgulayarak, insanları bilinçli bir duruş sergilemeye davet eder. Bu bağlamda, toplumun geleneksel inançları eleştirilir.

Sonuç olarak, *Gulyabani* ve *Perili Köşk*, halkın cahilliği ve bilgi eksikliği ile hurafelerin toplumda nasıl bu kadar etkili olduğunu açıklamaktadır. Bilgi eksikliği, bireylerin hurafelere olan inancını artırır ve bu inançlar, toplumun genel yaşamını, günlük davranışlarını ve kararlarını şekillendirir. Eğitim ve bilgiye erişim eksikliği, hurafelerin toplumda kalıcı hale gelmesine ve insanların bu inançlara bağımlı bir şekilde yaşamasına yol açar. Bu metinler, cahilliğin bir toplum üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin bireylerin yaşamını nasıl şekillendirdiğini etkileyici bir şekilde tasvir etmektedirler. Bu eserler, dönemin sosyal ve kültürel yapısını eleştirerek, bireylerin daha bilinçli ve rasyonel bir yaşam sürmeleri gerektiğine dair mesajlar verir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Ömer Seyfettin'in *Perili Köşk* ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Gulyabani* adlı eserleri, Türk edebiyatında korku ve gerilim türlerinin erken dönem örnekleri olarak ele alınmış ve bu eserlerdeki toplumsal eleştiri unsurları incelenmiştir. Her iki eser de, halk inanışları ve batıl inançların toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini mizahi bir dille eleştirirken, modernleşme süreci ile gelen rasyonel düşünce ve eski inançlar arasındaki çatışmayı göstermektedir.

Perili Köşk'te, Hacı Niyâzi Efendi'nin düzenbazlıkları ve bu düzenbazlıkların toplum üzerindeki etkileri, dönemin ahlaki ikilemlerine ışık tutarken, *Gulyabani*'de Şefika Hanım'ın yeğenlerinin düzenbazlıkları ve köy halkının hurafelere dayalı korkuları, toplumsal önyargıların ve batıl inançların bireyler üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Her iki eserde de ev sahibi figürleri, toplumsal değerlerle olan çatışmaları ve bu çatışmaların toplumsal eleştirinin bir aracı olarak işlev görmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Köşk ve doğüstü olayların işlenişi, her iki eserde de korku ve gerilim temalarının toplumsal yapının ve bireysel psikolojinin nasıl etkilendiğini göstermektedir. *Perili Köşk*, köşkün tarihçesi ve yaşanan olaylarla ilgili detayları ile mekânın korku yaratma potansiyelini artırırken, *Gulyabani*, doğüstü varlıkların etkilerini ve bu etkilerin psikolojik etkilerini detaylandırarak korku temasını derinleştirmektedir. Bu eserler, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde halkın batıl inançlara ve doğüstü olaylara olan ilgisini ve bu ilgilerin toplumsal yapıya etkilerini eleştirmektedir.

Şehirli ve bilgili insan figürleri, dönemin modernleşme ve geleneksel yaşam arasındaki gerilimlerini yansıtırken, hurafeler ve batıl inançlar, toplumun bilgi eksikliği ve korku temelli savunma mekanizmalarını göstermektedir.

Perili Köşk ve *Gulyabani*, halkın cahilliği ve bilgi eksikliği ile hurafelerin toplumda nasıl güçlü bir yer edinebildiğini ifade etmekte ve bireylerin daha bilinçli ve rasyonel bir yaşam sürmeleri gerektiğine dair mesajlar vermektedir.

Sonuç olarak, *Perili Köşk* ve *Gulyabani* eserleri, bireylerin çatışmalarını, hurafelerin etkilerini ve doğaüstü unsurların bireysel psikoloji üzerindeki yansımalarını ele alan eserlerdir. Hacı Niyâzi Efendi ve Şefika Hanım gibi karakterler, toplumsal normların bireysel kimlikler üzerindeki şekillendirici rolünü gösterirken köşk ve doğaüstü varlıklar, korku ve gerilim temaları aracılığıyla bu çatışmaların zeminini oluşturmaktadır. Sermet Bey ve Hasan karakterleri, modern ve geleneksel yaşam biçimleri arasındaki farkları açığa çıkarırken, hurafelerin toplumsal yapı içindeki yerini ve bireylerin günlük yaşamlarına olan etkisini vurgulamaktadır. Bu eserler, yalnızca bireylerin içsel çatışmalarını değil, aynı zamanda toplumsal eleştiriyi de barındırmaktadır; zira toplumsal önyargılar, dar görüşlülük ve eğitim eksikliği gibi unsurlar, bireylerin potansiyellerini kısıtlamakta ve toplumun gelişimini engellemektedir. Yazarlar, bu unsurları eleştirerek okuyucularını, toplumsal normların sorgulanabilirliğini düşünmeye ve bireysel inançların güçlenmesi için mücadele etmeye yönlendirmektedir. Dolayısıyla, her iki eser de yalnızca korku ve gerilim temalarıyla değil, aynı zamanda birey ve toplum arasındaki dinamik ilişkiyi yansıtmaları ve toplumsal eleştiriyi ele almasıyla da önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akşam, F. (2023). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç ve Gulyabani romanlarında halk edebiyatı izleri. *Turkish Academic Research Review*, 8(2), 928-939. <https://doi.org/10.30622/tarr.1295578>
- Aslan, P. (2011). Spiritüalizm, materyalizm ve fantastik üzerine farklı bir Hüseyin Rahmi Gürpınar anlatısı: Ölüler yaşıyor mu?. *Turkish Studies*, 6(1), 637-644. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1733>
- Çiçek, Ö., & Ertuna-Howison, I. (2012). Literature for the people: The paranormal mysteries of Hüseyin Rahmi Gürpınar. *Clues: A Journal of Detection*, 30(2), 19-28.
- Dağaslanı, N. Y. (2022). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Gulyabani adlı eserinde edebî dilin tanıklığı sorunu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Değirmenci, H. (2021). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde ironi ile inşa edilen eleştirel söylem: Cehalete dayanan halk inanışları. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 17-26. <https://doi.org/10.33206/mjss.809667>
- Geçgel, H., & Sarıçan, E. (2011). Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde çocuk ve eğitim teması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 164-175.
- Gürpınar, H. R. (2021). *Gulyabani* (N. Tanç, Haz.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Hasdedeoglu, M. O. (2020). Ömer Seyfettin hikâyelerinde taassup ve batıl inanç. *Turkish Studies*, 15(1), 149-171. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.40023>
- İldeş, Ö. (2021). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın erken dönem romanlarında yapı, tema ve anlatım. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 5(1), 111-167. <https://doi.org/10.31465/eeder.865702>
- Kabalcı, Ü. E. S. (2021). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında baykuş. *Karadeniz Araştırmaları*, (71), 763-774.
- Koşar, E. (2005). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında batıl inançlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kutlu, A. (2015). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşağı ve Perili Köşk adlı hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kuleli, M. (2023). Yazınsal metin karakterine fenomenolojik bakış: Ömer Seyfettin'in "Perili Köşk" hikâyesi. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (22), 293-313. <https://doi.org/10.16947/fsmia.1408493>
- Nurlu, M. (2020). Yabancılara Türk kültürü öğretiminde Ömer Seyfettin. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 9(25), 23-60.
- Özbalcı, M. (1991). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bazı romanlarında ferdi ve sosyal tenkit. *Öndokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 213-226.
- Sallabaş, M. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 59-68.
- Seyfettin, Ö. (2005). *Bütün Eserleri 8* (N. Kılıç, Haz.). Üç Harf Yayınları.
- Şenyurt, O. (2017). Edebi metinlerde korku nesnesi ve fantastik öğelerin kurgusu olarak "köşk". *Sosyolojca*, 7(13-14), 418-432.
- Türk Dil Kurumu. (2022). Hurafe. *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Üstten, A. U. (2014). Türk romanının somut olmayan kültürel miras aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(3), 20-31. <https://doi.org/10.16916/aded.83384>

A COMPARATIVE STUDY: SOCIAL NORMS AND SUPERSTITIONS IN *PERİLİ KÖŞK* (THE HAUNTED MANSION) AND *GULYABANİ* (THE GHOUL)

ABSTRACT

This study comprehensively examines the figures of homeowners, the mansion element, urban and knowledgeable characters, and the societal impacts of superstitions in the works *Perili Köşk* (The Haunted Mansion) by Ömer Seyfettin and *Gulyabani* (The Ghoul) by Hüseyin Rahmi Gürpınar. Both texts delve into the effects of social norms and individual beliefs on literary themes, revealing the influences of societal structure and individual psychology through themes of fear and tension. In *Perili Köşk*, Hacı Niyâzi Efendi is seen as a valuable member of society; however, the tricks he employs to earn money lead to a questioning of the value society places on individuals. On the other hand, Şefika Hanım in *Gulyabani* is affected by society's narrow-mindedness, and the lack of recognition for her knowledge and abilities results in her exclusion from society. These two characters undergo a process of questioning their individual and societal identities as they experience conflicts with social values. The element of the mansion and the portrayal of supernatural events illuminate how the themes of fear and tension are emphasized in the texts. In *Perili Köşk*, the mansion's tragic past and frightening nature intensify the reader's sense of fear. Conversely, in *Gulyabani*, the effects of supernatural beings materialize the characters' fears, strengthening the atmosphere of dread. The social dynamics and character differences between Sermet Bey and Hasan showcase the tensions between modern urban life and rural existence. While Sermet Bey leads a life focused on comfort and entertainment, Hasan stands out with his thirst for knowledge and curious demeanor. The differences between these two characters elaborate on the impacts on individual identities. The superstitions and irrational beliefs in the texts represent the mechanisms societies develop to cope with the unknown. Superstitions serve as defense mechanisms that manage societal fears and anxieties, while a lack of education and knowledge leads to the persistence of these beliefs within society. Ultimately, the works *Perili Köşk* and *Gulyabani* address the internal conflicts of individuals, the effects of superstitions, and the reflections of supernatural elements on individual psychology while also containing social criticism. The authors encourage the questioning of social norms and the struggle for the strengthening of individual beliefs. These texts are significant not only for their themes of fear and tension but also for reflecting the dynamic relationship between individuals and society. These comparisons were carried out using the document analysis method.

Keywords: *Perili Köşk* (The Haunted Mansion), *Gulyabani* (The Ghoul), Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar, document analysis method.